

POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ V JUDIKATUŘE NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU

JANA VOLKOVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Katedra občanského práva,
Česká republika

Abstract in original language

Domácí násilí je celospolečenským problémem, který je řešen všemi odvětvími práva. Problematika domácího násilí se však netýká pouze rodinného či trestního práva, pojem domácí násilí se taktéž vyskytuje v právu správním. Z toho vyplývá, že se i Nejvyšší správní soud v rámci své rozhodovací činnosti zabývá případy, které souvisejí s otázkou domácího násilí, či je v rozhodnutích správních soudů tento pojem alespoň zmíněn. Cílem mého příspěvku je vysvětlit, jak je pojem domácí násilí Nejvyšším správním soudem vykládán, čeho se jednotlivé případy týkají a jaké z nich vyplývají závěry.

Key words in original language

Domácí násilí; Nejvyšší správní soud; správní soudnictví; judikatura.

Abstract

Domestic violence is a very problematic area of the whole society. Domestic violence is not only solved by family and criminal law, the concept of domestic violence occurs in Czech administrative law as well. From this fact accrues, that Supreme Administrative Court occasionally takes decisions, that are related to the question of domestic violence. The primary focus of my contribution is to describe, how does the Supreme administrative court interpret the concept of domestic violence, what are the judicial decisions related to and what results from them.

Key words

Domestic violence; Supreme administrative court.

Domácí násilí je celospolečenským problémem, který je řešen všemi odvětvími práva. Většina právníků či laiků se domnívá, že se problematika domácího násilí týká především rodinného či trestního práva, je ale nutné upozornit na skutečnost, že se pojem domácí násilí taktéž vyskytuje v právu správním. Z toho vyplývá, že se také v judikatuře Nejvyššího správního soudu budou objevovat případy zabývající se otázkou domácího násilí, či je v rozhodnutích správních soudů tento pojem alespoň zmíněn. Cílem mého příspěvku je vysvětlit, jak je domácí násilí Nejvyšším správním soudem vykládáno, čeho se jednotlivé případy týkají a jaké z nich vyplývají závěry.

I. Definice pojmu domácí násilí v rozhodnutích Nejvyššího správního soudu

Definicí pojmu domácí násilí se zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 31. 3. 2009, čj. 5 As 84/2008-81 (dostupný na www.nssoud.cz). Uvedl, „že domácí násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společném domácnosti, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu“. V odůvodnění Nejvyšší správní soud zdůraznil mimořádnost domácího násilí, která neplyne z násilí jako takového, ale z toho, vůči komu a za jakých psychologických okolností je násilí uplatňováno, což domácí násilí odlišuje od běžných deliktů řešených v trestním či přestupkovém řízení.

Nejvyšší správní soud přirovnal domácí násilí k šikaně, která zahrnuje širokou škálu útoků proti důstojnosti a zdraví člověka, u domácího násilí je tato šikana znásobená tím, že probíhá u osob s blízkými vztahy. Útoky mohou být verbální či neverbální¹, jednání pachatele násilné činnosti však je volní, úmyslné; pachatel může ovlivnit své jednání a rozhoduje se, zda se bude násilně chovat.

Nejvyšší správní soud rozlišil některé znaky domácího násilí, především zmínil nerovné postavení mezi pachatelem a obětí, opakovanost a eskalace. V souvislosti s nerovným postavením vyslovil, že „pachatel má nad obětí zjevnou nebo i nevyslovenou či obětí nepřiznanou převahu. Je to vždy pachatel, kdo určuje pravidla, a to, co smí pachatel, nesmí oběť. Postavení oběti je tak podřízené a odvozené od nároků, požadavků a hrozeb pachatele“.

Dalším znakem domácího násilí je opakovanost útoků. Podle Nejvyššího správního soudu se nejedná o jeden útok, ale je nutná jejich četnost, popřípadě zvyšující se intenzita. Pátý senát upozornil však na to, že ne každá hádka v rámci rodiny znamená domácí násilí. Na příkladu tzv. italské domácnosti vysvětlil, že při takovém konfliktu jsou oba partneři v rovném postavení a nelze jednoho z nich považovat za útočníka a druhého za oběť. Chybí zde znak „mocenské asymetrie“, který je typický jak pro domácí násilí, tak pro jakýkoli typ šikany. Zdůraznil, že občasná hádka mezi rovnocennými partnery podmínky domácího násilí nesplňuje.

Charakteristickým, nikoli však nezbytným znakem domácího násilí je také postupná eskalace; ta může začínat drobným omezováním osobní svobody, následně pokračovat urážkami, zesměšňováním, přerůstat ve fyzické násilí a v horších případech končí i vážnými formami ublížení na zdraví. I z tohoto

¹ Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku uvedl výčet možných útoků. Dle jeho názoru se domácí násilí může projevovat urážkami, zesměšňováním, ponižováním, vyhrožováním různými újmami nebo násilím, ničením věcí, omezováním pohybu, neustálou kontrolou, omezováním kontaktů s rodinou a přáteli, fyzickým napadáním ve formě pohlavků, kopání, bití, vyhrožováním nebo ohrožováním zbraní, popřípadě použitím zbraně.

znaku lze usuzovat na to, že jeden z partnerů šikanuje druhého a nelze je považovat za rovnocenné.

Nejvyšší správní soud proto uzavřel, že *„domácím násilím se míní velmi tvrdá a nezdravá podoba partnerských vztahů označovaná jako zneužívání partnera. Z pohledu oběti jde nejdříve o lidskou důstojnost, pak o osobní bezpečí a nakonec o život. Základní zvláštností domácího násilí je i to, že k takovým případům dochází zpravidla v soukromí, nejčastěji v soukromí společného obydlí“*.

II. Typy rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ve kterých se pojem domácí násilí objevuje

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ve kterých se pojem domácí násilí objevuje a soud se jím alespoň okrajově zabývá, nejsou velmi častá a za dobu existence tohoto soudu se objevila jen zřídka. Přesto je lze rozdělit do tří skupin, a to na rozhodnutí týkající se azylových otázek, rozhodnutí související s § 21a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (vykázání ze společného obydlí) a konečně na rozhodnutí související s tiskem, rozhlasem či televizí.

II. 1 Rozhodnutí o azylu

Domácím násilím v souvislosti s rozhodnutím o azylu se Nejvyšší správní soud zabýval v rozsudku ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 9 Azs 49/2008 (dostupné na www.nssoud.cz), a vyslovil, že *„domácí násilí je bezesporu celospolečenským jevem, který nelze podceňovat a který vyvěrá z podhoubí sociální diskriminace a který je zpravidla determinovaný příslušností k určitému pohlaví. Jako takový přitom může být za určitých okolností také azylově relevantním důvodem a právě tyto okolnosti, které záleží především na zemi původu, jejích právních, sociálních či kulturních normách a hodnotách, je třeba analyzovat a zvažovat, zda je příslušný stát schopen či ochoten zajistit oběti domácího násilí potřebnou ochranu nebo zda je na místě poskytnutí mezinárodní ochrany, a to na základě příslušnosti k určité sociální skupině“*.

Nejvyšší správní soud ve výše specifikovaném rozsudku dále uvedl, že *„je třeba připomenout, že byla překonána bariéra soukromé sféry dělící oběti domácího násilí od poskytování mezinárodní ochrany a že byl přijat výklad, podle něhož může i u domácího násilí nastoupit ochrana prostřednictvím členství v určité sociální skupině (srov. ECRE - European Council on Refugees and Exiles - Position on Asylum Seeking and Refugee Woman, December 1997, odst. 22, či bohatou rozhodovací praxi v zahraničí, např. rozhodnutí Sněmovny Lordů Velké Británie ze dne 25. 3. 1999, Islam proti Státnímu tajemníkovi pro vnitřní záležitosti, Imigračnímu odvolacímu tribunálu a dalším, Shah, [1999] UKHL 20; [1999] 2 Ac 629; [1999] 2 All ER 545, kterým byl udělen azyl dvěma pákistánským ženám, jejichž žádosti byly založeny na domácím násilí; originál znění rozsudku je dostupný na*

internetových stránkách British and Irish Legal Information Institute, www.bailii.org).“

Otázkou azylu a domácího násilí se Nejvyšší správní soud dále zabýval na příklad v rozsudku ze dne 29. 7. 2009, čj. 4 Azs 31/2009-93 (dostupný na www.nssoud.cz). V souvislosti s touto věcí vyslovil Nejvyšší správní soud tento právní názor:

„Tvrдила-li žalobkyně skutečnosti, které by za určitých okolností mohly být důvodem pro udělení doplňkové ochrany (§ 14a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu), není rozhodné, že k nim nedošlo na území země původu, jestliže lze dospět k závěru, že tyto skutečnosti mohou na území domovské země žalobkyně nastat“.

Konkrétně v této věci zamítlo Ministerstvo vnitřní záležitosti žádost žalobkyně o udělení mezinárodní ochrany podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1991 Sb., o azylu. Žalobkyně žádala o mezinárodní ochranu ze strachu, že by po návratu do Ruska byla obětí pronásledování ze strany svého partnera a otce jejich tří nezletilých dětí. Ministerstvo uvedlo, že pokud k výhrůzkám dojde, může se žalobkyně obrátit na ruské orgány. Žalobkyně s tímto rozhodnutím nesouhlasila a podala žalobu u Krajského soudu v Ostravě.

Krajský soud rozhodnutí ministerstva zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění uvedl, že se žalobkyně důvodně obávala, že v případě návratu do vlasti bude vystavena fyzickým a psychickým útokům a domácímu násilí ze strany jejího bývalého partnera. Nevyloučil proto, že by jí při návratu do Ruska hrozilo pronásledování ve smyslu § 2 odst. 7 zákona o azylu. Krajský soud dále zdůraznil, že ze zprávy o dodržování lidských práv Ministerstva zahraničních věcí Spojených států Amerických za rok 2005 vyplynulo, že v platných zákonech v Rusku není obsažena žádná definice domácího násilí a je vyhlášováno velmi málo odsuzujících rozsudků v souvislosti s touto problematikou.

Proti tomuto rozsudku podalo ministerstvo kasační stížnost. Nezpochybňovalo sice problémy žalobkyně s jejím bývalým přítelem a jeho snahu o izolaci žalobkyně i jejich nezletilých dětí, ovšem zdůraznilo, že tyto problémy měla žalobkyně pouze na území České republiky. Ministerstvo v kasační stížnosti dále podotklo, že se při posuzování žádosti o udělení mezinárodní ochrany vždy zabývá hodnocením potíží žadatele, případně jeho obav, a to ve vztahu k zemi jeho státní příslušnosti.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl s tím, že nebyla důvodná. V odůvodnění vysvětlil, že zákon o azylu rozlišuje dva relativně nezávislé instituty mezinárodní ochrany, a to na jedné straně azyl², jakožto vyšší

² Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 29. 7. 2009, čj. 4 Azs 31/2009-93, vysvětlil, že azyl je poskytován osobám, u kterých je na základě jejich věrohodné výpovědi a zjišťovacího řízení

formu mezinárodní ochrany, a na straně druhé doplňkovou ochranu, jakožto formu nižší³.

Nejvyšší správní soud proto zdůraznil, „že domácí násilí může v konkrétních případech naplňovat znaky pronásledování, či nebezpečí vážné újmy, podle toho, zda je stát původu žadatele schopen a ochoten poskytnout ochranu proti tomuto jednání. pokud by žadatel uváděl, že je vystaven domácímu násilí a že proti tomuto jednání není možné získat ochranu u státu původu, pak jestliže by toto jeho tvrzení správní orgán na základě věrohodných důkazů nevyvrátil, musel by je považovat za důvod pro udělení mezinárodní ochrany“.

Vzhledem k tomu, že ministerstvo posoudilo žádost, kterou podaly žalobkyně, jako zjevně nedůvodnou ve smyslu § 16 zákona o azylu, nedostalo se jim věcného posouzení jejich případu, protože z povahy posouzení žádosti jako zjevně nedůvodné vyplývá, že správní orgán nezkoumal, zda existují důvody pro udělení azylu, či doplňkové ochrany ve smyslu § 12 a § 14a zákona o azylu. Ministerstvo dle svého tvrzení vycházelo z toho, že pokud došlo k domácímu násilí na území České republiky, nelze tuto skutečnost shledat relevantním důvodem v řízení o udělení mezinárodní ochrany, protože se domácí násilí uskutečnilo mimo mocenský dosah orgánů Ruské federace, a tudíž ruské státní úřady nemohly zasáhnout. Chyběla zde tedy reálná spojitost mezi obavami žalobkyně a faktickým jednáním ruských státních orgánů vůči její osobě. Nejvyšší správní soud s těmito závěry souhlasil, pokud by se týkaly pouze posuzování podmínek udělení azylu; ztotožnil se se závěrem ministerstva, že pronásledování ve smyslu Ženevské úmluvy či následnou obavu z něj nelze považovat za skutečnost rozhodnou pro udělení azylu, pokud nastala až po odchodu ze země původu.

správního orgánu prokázáno, že byly vystaveny pronásledování, či mají odůvodněný strach z pronásledování. Ve smyslu vymezení pojmu pronásledování poskytnutého Evropskou radou k Ženevské úmluvě se o pronásledování jedná tehdy, byla-li osoba vystavena, či se obává takového jednání, které je dostatečně závažné svou povahou nebo svým opakováním: je buď vážným útokem na lidská práva, například život, svobodu nebo nedotknutelnost osoby, nebo s ohledem na všechny okolnosti případu zjevně brání osobě, která je utrpěla, nadále žít ve své zemi původu; a je založeno na jednom z důvodů uvedených v čl. 1 oddílu A (Ženevské úmluvy, pozn. soudu), kterými jsou rasa, náboženství, národnost, příslušnost k určité společenské vrstvě nebo politické názory. Důvody pronásledování se mohou překrývat a často se na stejnou osobu vztahuje více důvodů. Skutečnost, zda jsou tyto důvody skutečné nebo dotyčné osobě připisované pronásledovatelem, není rozhodující.

³ Institut doplňkové ochrany je vtělením zásady non-refoulement, která je zakotvena v čl. 33 Ženevské úmluvy, a znamená de facto závazek smluvních států „nevyhostit jakýmkoli způsobem nebo nevrátit uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení“.

Následně však Nejvyšší správní soud vyslovil, že výše zmíněné závěry nelze stejným způsobem aplikovat i v případě doplňkové ochrany, protože ta je nástrojem, který má zabránit tomu, aby byl žadatel navrácen do země, ve které by mu hrozilo nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 2 zákona o azylu. Při rozhodování o doplňkové ochraně je nutné je proto nutné vycházet z aktuální situace v zemi, a nikoli posuzovat situaci k době odchodu žadatele ze země. Nejvyšší správní soud dále uvedl, že *„vztaženo na projednávaný případ je nutné posuzovat, zda žalobkyni v případě návratu do země hrozí nebezpečí ze strany bývalého partnera, a zda by byly ruské státní orgány schopny a ochotny jí před případnými útoky poskytnout ochranu. Ačkoliv tedy veškeré problémy s partnerem nastaly v době, kdy byla žalobkyně na českém území, je vzhledem k tomu, že partner nyní opět žije v Rusku, kam by měla být navrácena i žalobkyně, nutné pečlivě zjišťovat a vyhodnotit aktuální situaci v přístupu ruských státních orgánů k domácímu násilí, a tedy zjistit, zda by nebyla žalobkyně vystavena hrozbě vážné újmy ve smyslu § 14a zákona o azylu“.*

Podle Nejvyššího správního soudu pokud tedy žalobkyně tvrdila skutečnosti, které by za určitých okolností mohly být důvodem pro udělení doplňkové ochrany, není rozhodné, že k nim nedošlo na území země původu, jestliže lze dospět k závěru, že tyto skutečnosti mohou na území domovské země žalobkyně nastat. Jestliže tedy žalobkyně tvrdila, že by byla v Rusku vystavena domácímu násilí ze strany svého bývalého partnera, musí správní orgán posoudit, zda je tato její obava oprávněná a zda by měla žalobkyně možnost získat ochranu ze strany orgánů země původu. Samozřejmým předpokladem tohoto posouzení je i věcné projednání žádosti o udělení mezinárodní ochrany, v rámci kterého má správní orgán povinnost shromáždit takové zdroje informací, které budou, aktuálně, relevantně, důvěryhodně, transparentně a celistvě vypovídat o situace v dané zemi v souvislosti s potenciálním nebezpečím vážné újmy. Jestliže žalobkyně tvrdila skutečnosti svědčící tomu, že by mohla být vystavena pronásledování, pak měl stěžovatel povinnost její žádost věcně přezkoumat. V daném případě tedy nebyly splněny podmínky zamítnutí žádosti jako zjevně nedůvodné ve smyslu § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že rozhodnutí stěžovatele je z uvedených důvodů nezákonné.

Pro účely tohoto příspěvku je nutné v souvislosti s výše popsaným rozhodnutím doplnit i starší judikaturu Nejvyššího správního soudu týkající se azylu, která by mohla být použita v rámci rozhodování o domácím násilí, a to právní názor vyslovený v rozsudku ze dne 10. 3. 2004, čj. 3 Azs 22/2004-48: *„Skutečnost, že žadatel o azyl má v zemi původu obavy před vyhrožováním ze strany soukromé osoby, není bez dalšího důvodem pro udělení azylu podle ustanovení § 12 zákona č. 325/1999, o azylu, ve znění zákona č. 2/2002 Sb., tím spíše v situaci, kdy politický systém v zemi původu žalobce dává občanům možnost domáhat se ochrany svých práv u státních orgánů, a tyto skutečnosti v řízení o udělení azylu nebyly vyvráceny“.*

Z výše zmíněných rozhodnutí lze odvodit, že domácí násilí a jeho hrozba může být jedním z aspektů, které je nutné zkoumat v rámci rozhodování o mezinárodní ochraně a nelze je automaticky vyloučit ani v případě, že k domácímu násilí nedošlo v zemi původu.

II. 2 Vykázání ze společného obydlí

Nejvyšší správní soud se otázkou domácího násilí v souvislosti s § 21a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (dále jen zákon o policii) podrobně zabýval v rozsudku ze dne 31. 3. 2009, čj. 5 As 84/2008-81 (dostupný na www.nssoud.cz). Ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu byla pod č. 1859/2009 publikována následující právní věta:

I. Vykázání osoby, zpravidla z místa jejího obydlí, společné domácnosti, nepochybně představuje významný zásah do soukromého a rodinného života každého jednotlivce; rozhodnutí o vykázání a zákaz návratu podle § 21a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, je rozhodnutím, kterým jsou výrazně dotčena základní lidská práva a svobody, je proto přezkoumatelné ve správním soudnictví.

II. Odůvodnění rozhodnutí o vykázání, jakkoli v tomto typu řízení z povahy věci lze připustit jeho stručnost, musí vždy obsahovat skutkovou a právní oporu výroku rozhodnutí. Vykázání z místa, kde osoba žije se členy své rodiny, je citelným zásahem do jejích práv, proto je nanejvýš nutné řádně zvažovat, zda jsou pro toto omezující opatření relevantní důvody. Jakkoli se jedná o rozhodnutí, které je v daném případě třeba učinit v relativně krátkém čase (do 24 hodin), musí i toto rozhodnutí být přezkoumatelné z hlediska vyloučení libovůle.

Skutkově v tomto konkrétním případě došlo k tomu, že správní orgán prvního stupně rozhodnutím vykázal stěžovatele ze společného obydlí a zakázal mu po dobu 10 dnů návrat do vymezených prostor podle § 21a zákona o policii. V odůvodnění rozhodnutí uvedl, že manželka stěžovatele policii oznámila, že již po dobu 3 let ji manžel psychicky a fyzicky napadá a toto jednání se stupňuje.

Stěžovatel se proti rozhodnutí správního orgánu odvolal k nadřízenému orgánu s tím, že manželku nenapadal. Naopak manželka dle jeho tvrzení byla dlouhodobě agresivní, napadala jej i jejich společné děti. V odvolání stěžovatel namítal nezákonnost správního orgánu I. stupně, protože při provádění úkonů souvisejících s vydáním rozhodnutím nepostupoval správní orgán v souladu s § 21a odst. 5 zákona o policii a nezajistil přítomnost nezaujaté osoby. Stěžovatel brojil proti rozhodnutí i z důvodu nepřezkoumatelnosti pro nedostatek důvodů. Odůvodnění neobsahovalo vyličení skutku, nebylo z něj patrné, jak správní orgán hodnotil rozhodné skutečnosti podklady pro vydání rozhodnutí, ke kterým se stěžovatel nemohl ani vyjádřit. Nadřízený správní orgán rozhodnutí správního orgánu I. stupně potvrdil.

Stěžovatel podal proti rozhodnutí o odvolání žalobu u městského soudu, který ji zamítl. Proti tomuto rozhodnutí brojil následně kasační stížností u Nejvyššího správního soudu. Ten se nejprve podrobně zabýval definicí domácího násilí, jak bylo uvedeno shora. Dále dospěl k závěrům, že rozhodnutí o vykázání a zákazu návratu jsou významným způsobem dotčena základní lidská práva a svobody. Je nutné upozornit, že Nejvyšší správní soud rozhodoval podle zákona o policii před jeho novelizací, která nabyla účinnosti od 1. 1. 2009. Především se zabýval rozhodnutím jako takovým a jeho náležitostmi. Upozornil na skutečnost, že jednotlivé náležitosti byly specifikovány v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 179, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí. Dle tohoto pokynu – který není obecně závazným předpisem ve vztahu k účastníkovi řízení, avšak interní instrukcí zavazující správní orgány – má být obsahem odůvodnění rozhodnutí správního orgánu rozbor a zhodnocení podkladů rozhodnutí, správní orgán musí uvést, jakými úvahami se při jejich hodnocení řídil. Musí rovněž uvést, jakým způsobem vykládal ty právní předpisy, které ve věci aplikoval, proč byly aplikovány tyto konkrétní právní předpisy a právě tím způsobem, který vedl k výslednému rozhodnutí.

Nejvyšší správní soud dále uvedl, že *„z odůvodnění rozhodnutí správního orgánu, který rozhodnutí vydal, ale ani z rozhodnutí žalovaného ani v nejmenším nelze seznat důvody, které by postačovaly k učinění závěru o tom, že stěžovatel je násilnou osobou, jejíž chování odůvodňuje postup dle § 21a an. zákona o policii. V daném případě se nejednalo o situaci, kdy by policista vyjížděl na místo incidentu, ale o případ, kdy výše jmenovaná se dostavila na oddělení Policie ČR a oznámila, že nejméně po dobu 3 let dochází k jejímu psychickému a fyzickému napadání ze strany manžela. Bylo proto nanejvýš potřebné získat k incidentu, k němuž 18. 2. 2007 došlo a který nadto jmenovaná a stěžovatel popisovali zcela odlišně, maximum potřebných informací. V projednávané věci nebylo postupováno způsobem zaručujícím objektivní posouzení.*

Odůvodnění, jakkoli v tomto typu řízení z povahy věci lze připustit jeho stručnost, musí vždy obsahovat skutkovou a právní oporu výroku rozhodnutí. V daném případě byl stěžovatel vykázán – dle odůvodnění rozhodnutí - toliko na základě učiněného oznámení poškozené o tom, že po dobu nejméně 3 let ji psychicky a fyzicky napadá; to vše za situace, kdy jmenovaná nikdy v předchozích letech žádné oznámení neučinila, nevyhledala lékařské ošetření ani jinou pomoc stran tvrzeného „domácího násilí“.

Z výše vysvětlených a dalších důvodů Nejvyšší správní soud rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu nelze usuzovat, že by mělo za cíl neúměrně chránit pachatele. Aby však bylo zachováno právo na spravedlivý proces, je nutné, aby bylo odůvodnění rozhodnutí dostatečně konkrétní.

Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že správní orgán vydává rozhodnutí v krátkém časovém úseku, přesto by mělo být vždy přezkoumatelné.

II. 3 Tisk, rozhlas, televize

V rozhodnutích týkajících se tisku, rozhlasu či televize se Nejvyšší správní soud pojmem domácí násilí zabývá pouze okrajově, neexistuje rozhodnutí, v rámci kterého by byl pojem domácí násilí podrobně vyložen či by domácí násilí bylo základem odůvodnění. Přesto lze v některých rozhodnutích zmínky o této problematice najít.

Konkrétně lze zmínit rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 4. 2009, čj. 4 As 58/2008-97 (dostupný na www.nssoud.cz). V této věci Rada pro rozhlasové a televizní vysílání vydala rozhodnutí, s tím, že stěžovatelka porušila § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 231/2001 Sb.“), protože od 18.30 hod. na programu Nova odvysílala v rámci seriálu Ulice scénku znásilnění mezi manžely a domácí násilí. Za spáchání tohoto správního deliktu žalovaná stěžovatelce uložila pokutu 150 000 Kč. Proti rozhodnutí brojil žalobce žalobou u Městského soudu v Praze. V jedné z žalobních námitek uvedl, že scéna znásilnění pouze naznačovala a také ze stanoviska PhDr. P. Š. vyplývá, že odvysílaný pořad nevedl k ohrožení vývoje dětí a mladistvých.

Pro nyní řešenou problematiku domácího násilí je zajímavá ta část odůvodnění rozsudku, která se zabývá tím, jak posoudil městský soud důkaz předložený žalobcem, a to stanovisko PhDr. P. Š. Nejvyšší správní soud uvedl, že *„PhDr. Š. při zpracování odborného stanoviska na objednávku vycházel z premisy, že s fenoménem domácího násilí má zkušenost značné procento rodin včetně dětí a mladistvých, a to buď jako oběti, nebo svědci domácího násilí. Souhlasil se žalovanou v tom, že ve společnosti přetrvává mýtus o nepostizitelnosti aktů domácího násilí, jakož i mýtus, že vynucený pohlavní akt ze strany manžela vůči manželce není znásilněním. Poté PhDr. Š. výslovně uvedl, že „oproti tomuto modelu se však v inkriminovaném seriálu nabízí jiná alternativa. I dětský divák pak má možnost zjistit, že vůči násilným osobám účinná obrana existuje, dostává se mu dokonce explicitní informace o trestnosti podobného počínání, včetně faktu, že vynucený pohlavní akt je i v manželství znásilněním.“ V závěru vyjádření se konstatuje, že v předmětném pořadu je prezentováno, že i vůči domácímu násilí se lze účinně bránit. Na základě této úvahy PhDr. Š. výslovně uvedl, že se nedomnívá, že by zde došlo k ohrožení psychického vývoje dětí a mladistvých tak, jak to konstatovala žalovaná. PhDr. Š. výslovně uvedl, že „...s trochou nadsázky lze konstatovat spíše pravý opak.“ Přes tato tvrzení městský soud žalobu zamítl.*

Následně podal žalobce kasační stížnost. Mimo jiné namítal, že znásilnění bylo ve scéně zobrazeno jen v náznaku. Učinil sporným závěr žalované, že takto prezentované znásilnění ženy manželem může být dětským divákem

nesprávně chápáno jako tolerovatelné a právně nepostižitelné a dítě je může vnímat jako model chování, který je uvnitř rodiny možný a akceptovatelný.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl. V odůvodnění uvedl, že městský soud vycházel z premisy, že k naplnění skutkové podstaty posuzovaného správního deliktu totiž postačí, jestliže je zde dána pouhá možnost pořadem mravní vývoj dětí a mladistvých ohrozit a jestliže taková možnost není principiálně vyloučena, byť jen u určité části mladé populace. Ustanovení § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb. stanoví, že „provozovatel vysílání je povinen nezařazovat v době od 06.00 hodin do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých.“ Nejvyšší správní soud proto souhlasil s právním závěrem městského soudu v posuzované věci a dodal, že i potencialita ohrožení chráněných skupin diváků v tomto případě vyvolávala nepříznivé právní následky v podobě uložené sankce.

Jak je možné odvodit z výše popsaného rozhodnutí, v této skupině rozhodnutí na rozdíl od dříve uvedených je otázka domácího násilí zmíněna pouze okrajově, není nijak blíže vykládána a je pouhou zmínkou v odůvodnění rozhodnutí.

III. Závěr

Nejvyšší správní soud se otázkou násilí nezabývá často, přesto za dobu existence tento pojem vysvětlil či se jím zabýval v rámci konkrétních rozhodnutí. Z rozhodnutí, které jsou v příspěvku zmíněny, lze vyvodit, že judikatura Nejvyššího správního soudu posuzuje případy, které souvisí s konkrétním domácím násilím (vykázání ze společného obydlí), ale také to, jakým způsobem je domácí násilí prezentováno v médiích. Jak bylo výše zmíněno, hrozba domácího násilí může být posuzována i v rámci udělení doplňkové ochrany podle zákona o azylu. Z toho vyplývá, že i správní soudy mohou poskytovat – sice odlišnou, než soudy civilní a trestní – ochranu obětem domácího násilí.

Contact – email

jana.kotulkova@seznam.cz